

॥ ॐ श्री परमात्मने नमः ॥

मुहूर्त वेसप.

नाटकनां गायनो तथा दुःक अरं

श्री सरस्वति नाटक समाज भारे

छपावी प्रसिद्ध करनार.

वाडीलाल हरगोवनदास शाह.

मालेक—श्री सरस्वति नाटक समाज.

अमदावाद.

— ०:०:० —

अमदावाद, पानडोरना नाके गाविला

धी मनहर प्रीन्यांग वेसमां

भावीलाव गणपतरांमि गण्या.

— ०:०:० —

कीमत ०—२—० वे आना.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૬૪૬૦ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ડુ (મી જેસમ ના ૨૩ નાં ૩૧૫ ને

નિમ્ન ૬ - : ૨ - ૪

ॐ श्री

❀ मुल्मी नेसण. ❀

नाटकनां गायनो तथा सक्षिप्त सार.

श्री सरस्वति नाटक सभाज भाटे

रचनार

मणीशंकर त्रीभोवनदास त्रीवेदी.

छपावी प्रसिद्ध करनार.

वादीलाल हरगोवनदास शाह.

मालेक--श्री सरस्वति नाटक सभाज.

हाल मु. अमदावाद आनंदभुवन थीअटर.

आवृत्ति २ ७

सने १९१६

प्रत २०००

आ नाटक आयतना इरेक हस १८६७ नारप भा अकर प्रमाणे
मालेक पोताने रवाधान राप्पा छे. भाटे तेमनी रज्ज सिवाय
कोछमे अजवयुं, लववायवुं अजर छापयुं, छपायवुं नही.

अमदावाद-पातंकारना नाटे " मनहर " प्रीन्टींग प्रेसमां

भातीलाल गणुपतरामे छापि.

किंमत ये आना.

ખૂલાસો.

ચારાષ્ટ્ર દેશમાં ખહારવટાના કાર્યમાં એહો મનાતા પ્રખ્યાત લુટારો જેસળ થઈ ગયો તે વાત સર્વ સ્થળે વિહિત છે. જુદી જેસળ હાલ હયાત ન હોવા છતાં પણ તેના કૃત્યોની ખીના અસરકારક રીતે જગપ્રસિદ્ધ છે.

સંભવિત છે કે સખ્ત હૃદયના મનુષ્યો પણ સજ્જડ કુટકો પડતાં દયાળુના આકારમાં પડતાઈ જાય છે. મહા અનર્થના કરનાર કોઈ સમય ધર્માવતાર પણ થાય છે. તેવીજ રીતે આ જેસળના સંબંધમાં થયું હતું. કાઠીયાંવાડના સાંસતીયા નામના એક કાઠી ઠાકોરની પત્ની પરમ પુનીત સતી નારી દેવી તોરણના સમાગમે તેને સનમાર્ગે ચડાવ્યો હતો, જે દેવી તોરણ જ્યોતીનારાયણની સેવીકા હતી. અસ્તુ.

તોરણે તાર્યા ત્રણ નર, સાંસતીયા ને સધીર;
જેસળ જગનો ચારટો, પલમાં કીધો પીર.

આ મશહુર દોહરા પરજ ખેડની વસ્તુનો આધાર છે. સાથીયો સાથે જંગલમાં રાહ રોકી લુટ મગવાની રાહ જોતો પાતાની વીરતાપર મગર થતો જેસળ એક ખહાડના શીખરપર નજર પડે છે ત્યાંથી આ પ્રયાસની શરૂવાત કરવામાં આવેલ છે.

એમ. ટી. ત્રીવેદી.

મુખ્ય પાત્રોનાં નામ.

પુરૂષ પાત્રો.

જેસળ—... ...સારા દેશનો કુટારો, પાછળથી તોરણનો આશ્રીત.
 સમરસીંહ—... ... જેસળનો વડીલ અંધ અંબરનો નરેશ.
 જયમલદેવ—...મોદેરનો નરેશ.
 ચંદ્રસીંહ—જયમલદેવનો પાટવી પુત્ર. સર્વતાનો ભવીષ્યનો પતિ.
 સાસતીયો—...દેવી તોરણનો પતિ (કાડી હાંકાર)
 તેજસીંહ—...જેસળનો મુખ્ય સરદાર
 સધીર—...એક પૈસાદાર વેપારી.
 અખંડાનંદ—...સતી તોરણના ગુહ.
 સુખાનંદ—...એક વડેલ વેળી

સ્ત્રી પાત્રો.

તોરણ—...સતી દેવી, સાસતીયાનાં પતિ.
 સર્વતા—...ચંદ્રસીંહનું પ્રેમપાત્ર સરલાદેવીની પુત્રી.
 સરલાદેવી—...સમરજીતી રાજ્ય રાણી.
 રેણુકા—જયમલદેવની રાણી જેસળની બેન, ચંદ્રસીંહની જનની.
 વસંતસેના—...એક નાયકા.
 રૂપાંદે—...સમરસીંહની પતિ, જેસળની ભાગ્યધી.

સીવાય દરબારી, કુટારો, સરદારો, દાસીયો, પારંગના સાધુમંડળ વિગેરે.

સ્થળ—

કચ્છ તથા કાડીયાવાડ.

ૐ શ્રી જીવમી જોસળનો સંક્ષેપ્ત સાર.

સુત્રધાર નટીનું વસ્તુ સુચન.

પ્રવેશ ૧-લો ભયંકર પહાડ—પોતાના બાક્યે આપેલ દેશવટાથી ઝનુની અનેલો જોશળ પોતાના સરદારો સાથે પોતાના ભયંકર વિચારો જાહેર કરતા દ્રષ્ટીયે પડે છે. યુક્તી પ્રયુક્તીથી નેપથ્યેલ તેનો બાક મેમાન તર્કિક આવે છે. ખુની જોશળને કાથે બાક મોખ્ખા ઘર. આદ સધીર નામના વાણીયાની જન તેજ રસ્તે નીકળે છે. જોશળ નેચોને લુટે છે. પહાડ જન રક્ષક સીપાહીઓ નીમકડલાલીપર મુસ્તાફ રહી પોતાના પ્રાણ આપે છે.

૨જો.

પ્રવેશ ૨ જો—સ્થળ રસ્તો—મહારાજ મહારાજ સુખાનંદજી સ્ત્રી જનતાને તુચ્છ માનતા અને સ્ત્રી સ્વભાવપર સુહાને ટોપલે નીરસ્કાર વરસાવતા પધારે છે. આદ સધીર શેઠનું પરણવું અંધ રહ્યાની કાયતી કહાયમાં જળતા દેખાવ દે છે. મહારાજ ને સધીર શેઠનો વિતંડાવાદ. આદ જાહેર વેશ્યા વસંતસેના યૌવનના ગર્વમાં દાખલ થાય છે. અડઝ ટેક ધારી સ્ત્રી જનતા પ્રત્યે વીકાર નજરે જોનાર મહારાજ વસંતસેનાને જોઈ પોતાના વીચારો ફેરવે છે. પ્રથમ પ્રેમ દર્શન.

પ્રવેશ ૩ જો—તોરણનું ઘર—સતી નારી તોરણ. સખી સહચરી સાથે સતી ધર્મ. તથા સ્ત્રી કર્મના મર્મ દર્શાવતી ધર્મર ભજન ગાતી પ્રથમ દર્શન દે છે. પોતાની બેનની પુત્રી સવીતા જે સતી દેવીને મંદીરે અતિથી તરફ આવેલ છે તે વડીલ બગીચીના સહુપદેશનું પાન કરે છે. બાદ સતી તોરણના પતીનું ઉદ્ધતાઈમાં આવવું. સતીની શીખામણ. પદ્યરૂપર પાણી. સતીના અનાદર કરી પોતાના કુકર્મમય કૃત્ય કરતા ચાલ્યા જવું.

પ્રવેશ ૪ થો—સ્થળ બગીચો—દેવી સવીતા સખીઓ સાથે નિર્દોષ વિહાર કરતી દ્રષ્ટીએ પડે છે. મોદરાના રાજા જયમલ દેવનો કુમાર અંદ્રસિંહ અમીત સ્થિતીમાં તેજ બગીચામાં આવી નીંદ્રાધાન થાય છે. સવીતાનું તેના સૌંદર્યપર મોહીત થવું—મીઠી દ્રષ્ટી. મેળાપ. બાદ ઉભય વ્યક્તીનું પ્રથમ પ્રેમદર્શન.

પ્રવેશ ૫ મો—સ્થળ—વેરયાલુવન—તોરણ દેવીનો પતી સાસતીયો પોતાના દુર્જન દોસ્તો સાથે મદીરાપાન કરતો દેખાય છે. નાચ, રંગ. આખરે મોરલીનો નાચ. અકસ્માત મોરલીના સ્વરપર મોહીત થયેલ સાપ મેહેદ્રીલમાં આવી સાસતીયાનેજ ડંચ દે છે. સાસતીયાનું મૃત્યુ, સ્વાર્થા મીત્રાએ તટસ્થ થવું, વેશ્યા વસંતમેના તેના શખન બહાર ફેંકી દેવા દાસીયોને ફરમાવે છે.

રંડીકા યાર. સદા ખુવાર; કાંટોકા બીજાના જુતીકા માર.

પ્રવેશ ૬ ઠો સ્થળ જંગલ—સતી દેવીની મેમાન થયેલી સવીતા સ્વદેશ જ્યા પોતાના સરદાર સાથે નીકળેલી છે. તે રસ્તો બુલી જવાથી જે જંગલમાં જોશળનું રહેઠાણ છે ત્યાં આવી મડે છે. જોશળનું આવવું. સવીતાનાં સૌંદર્યપર આશક થવું તથા ઉપાડી

જવા તૈયારી. વિરવરાવીઆઓ ખચાવ અર્થે પ્રાણ આપે છે, જ્ઞેશળ.
ની છત. સવીતા કેદ.

પ્રવેશ ૭ મો-સ્થળ તુટેલું મકાન—વસંતસેનાની દાસીયો
સર્પડંસ થયેલ સાસતીયાની લાશને આ સ્થળે મુકી નાશી
જાય છે. પતિ શોધ અર્થે આવેલ સતી તોરણનું ત્યાંજ આવવું.
પતીને ઓળખવો, મદીરાની ધુનમાં બેભાન સમજી મદીરાપર તિરસ્કાર.

“ મધુપાનથી થઈ છે ખુવારી સેંકડો શ્રીમાનની ”

“ મધુપાનથી ગમ્મ દુર લક્ષ્મી હાય હીન્દુસ્તાનની ”

બાદ સત્ય બીના સમજવી. પતિ મૃત્યુથી સતીનો વિલાપ. બાદ
જ્યોતીનારાયણની ભક્તી પ્રભાવે તથા સતીધર્મના પ્રભાવે મૃત સ્વામીને
પુનર્જીવન આપવું. સાસતીયાનું સજીવન થવું. તથા સતી પ્રભાવ
સમજી પાપનો પસ્તાવો કરી સતી સાથે ગુરૂ આશ્રમ તરફ પ્રયાણ કરવું.

પ્રવેશ ૮ મો-સ્થળ-વેશ્યા ભુવન—સધીર શેઠને
વસંતસેનાનો કિજળાનો શ્રુંગાર, બાદ વચનનો અંગાર, બાદ સુખાનંદ
સ્વામી જે કાપડ ખરીદવા ગયા હતા તેનું આવવું. વસંતસેના તથા
સધીર મળી મહારાજને શીશામાં ઉતારે છે. મહારાજપર મુસ્કેલી.
ખુવારીની પહેલ. મહારાજ પાસે લખત કરાવી શંટાબાજ સધીર
બધી રકમ પચાવી પડે છે. વેશ્યાની પ્રીતિબાદ, મજામુત મહારાજ
સધીરને દમ દેખાડી ગયેલી બાજી પાછી મેળવે છે, સધીરનો અશ્વસ
સ્ત્રીક્રતામય રૂદન.

પ્રવેશ ૯ મો-ભયંકર ગુફા—ધાર્યો શીકાર સર થવાની
ખુશાલીમાં મલકાતો જ્ઞેશળ કુમારી સવીતાને સમજાવે છે. સાધીનો

હન્કાર. જેશળનો ક્રોધ, સનીપર સપ્તાઈમાં વધારો, આદ લુટનો શીકાર મળવાના સમાચાર, જવા નીકળવું, એટલામાં તેના ભાણેજ ચંદ્રસિંહનું આવવું, રોકવાનું કહી પોતે લુટ અથે જવું, અકસ્માત સવીતાને ચંદ્રસિંહની મુલાકાત, નાસવા પેરવી, તેજસીંહે તે મામલો જાણી લેવો, ચંદ્રસિંહને રોકવો, લડાઈ, તેજસીંહની હાર, અને ચંદ્રસિંહની છૂત.

ટીકો.

અંક પહેલો સમાપ્ત.

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧ લો-ભયંકર ગુફા—મળેલ લુટથી આનંદમાં આવેલ જેશળની ખુશાલી. આદ સવીતાને ચંદ્ર નસાડી ગયાના તેજસિંહ મારણ સમાચાર. જેસલનો ક્રોધ તથા પ્રી હાથ કરવા તેની પાછળ જવું.

પ્રવેશ ૨ જો-ગુરૂ આશ્રમ—ગુરૂ આશ્રમે જવા તોરણ તથા સાસતીયાની તૈયારી આદ અન્ય સાધુ મંડળનું આગમન ભોજન કરાવવા માટે વીંટખણા એટલામાં નગરશેઠ સંધીરનું આવી ચડવું. તોરણની યાચના. વીશ્યાંધ સંધીરની વીશમ માંગણી ! વચને બધાયલી સતી દેવીનું મર્મ સંકટ.

પ્રવેશ ૩ જો-વેશ્યા ભુવન—વસંતસેનાને ત્યાં કાયમનાં
અંકો જમાવી પડેલ મહારાજ સુખાનંદની કમળપત્નીના ચીતાર. મોતની
તાલીમ, વેસ્યાનું આવવું, મહારાજની મુસ્કેલીમાં ઓર વધારો. બાદ
વેશ્યાએ સખત હુકમો છોડી પોતાના ખાનગી ઓરડામાં જવું બાદ
સંધીર શેઠ પોતાનું આગલું વેર વ્યાજ સાથે વસુલ કરવા યોગી
વેશ્યામાં આવે છે અને ભોળા મહારાજને હુકિતમાં ફસાવે છે.

પ્રવેશ ૪ થો-સંધીરનું ઘર—તોરણને મળવા તલપી રહેલ
સંધીરની શેઠની વીરહાવસ્થા, બાદ સતીનું આગમન. વીકારી સંધીરની
અવટીત માગણી. સતીનો સદુપદેશ, સંધીર અર્થનો અનર્થ કરી
સતીને ઉડાવે છે. સતી ધધરે આંખેલા અવયવોનો ઉપયોગ સમજાવે છે.

કર્ણ આપ્યા ધધરે સદબોધ સાંભળવા,

ચર્ણની બક્ષીસ છે સન્માર્ગ પર વળવા.

હાથનું ભુખણ સદા સદ્કર્મ તેમજ દાન છે,

જેણે ધર્યો ના ધર્મ તે માનવ નહીં હોવાન છે.

સતીના સદુપદેશથી આખરે સંધીરનું સુધરવું, સતી પ્રભાવ સતીને
માના કહી સંધીરનું ચર્ણમાં પડવું.

પ્રવેશ ૫ મો-સરલા દેવીનો દરબાર—પોતાની પુત્રી
સર્વીતા જે સતીને મળવા ગઈ છે. તે હજી ન આવ્યાથી સરલા
દેવીની ચીન્ટા, બાદ સર્વીતાનું આગમન. જંગલમાં બનેલ ખીનાથી
પોતાની માતાને વીદીત કરે છે. ચંદ્રસીંહની પીછાણ, ચંદ્રસીંહની
વીરતાપર પ્રસન્ન થઈ સરલાદેવી તેને માટે ઉત્તમ વીચાર આંધે છે.

આદ જોશનું આવી ચડવું, સમ્પત્તિ તકરાર. આખરે દુષ્ટ સામાને
હાથે બાણેન ચંદ્રસીંહ હાર તથા સરલાદેવી અને સવીતા કેદ.

ટુલો.

પ્રવેશ ૬-ઠા વસંતસેનાનું મંદાન—ગોપીચંદ બનેલા
મહારાજ સુખાનંદ રકીરી હાલતમાં આવી અક્ષેષ જગાવી મહોદ્દો
માથે લે છે વસંતસેનાનું આવવું પરસ્પરથી પીછાણ વસંતસેનાના મનામણા
સુખાનંદની દ્રવ્યતા.

સતાવો શીદ સંસારી તમારે ને અમારે શું
ફકીરી હાલ છે મારો કહું પ્યારી વધારે શું
હવે લીલા અને આપો અમારા પ્રેમને કાપો
હવે બીજે ઘણી આપો અમારે ને તમારે શું.

વસંતસેનાના સજ્જત નખરાંને આખરે યોગી પલળી જઈ
બોગી બની ગય છે. સાચા સુધારાગર આવેલ સધીર આવી
સુખાનંદને વેશ્યાબુવન તળવે છે.

પ્રવેશ ૭ મો—મહાત્મા અખંડાનંદના આશ્રમમાં બજનની
કુન આદ શરલાદેવીએ કરેલ ઇશારા મુજબ જેસલનું તોરલને જેવા
આવવું, છુપાવું, સની તોરલનું સૌંદર્ય જેનંદ દેહભાન ભુલી ગયેલ
જેસળની તોરલના સૌંદર્યની પ્રશંસા એટલામાં થોડીનું છુટી જવું
આંધવા જતાં બીજો જેસળની હથેલીમાંજ જડાય છે. આદ પ્રસાદ
પહેંચતાં સતીના હાથે એક બાગ વધે છે અતોથી હોવાની શંકા
જેસળનું જાહેર થવું, બીજો જડાયતાની ખબર વીર જેસળ વીરતાથી

તેને ખેંચી કાઢે છે અંન ઝનુનીના આવેશમાં પોતાનું નામ જાહેર કરી દે છે સર્વનું ચક્રીન થવું. તોરણનો આગમન માટે પ્રશ્ન જેસળ તોરણ પ્રત્યેની પોતાની અધમ ધન્ય જાહેર કરે છે સતીની શીખામણ જેસળનો જુલમ બાદ સતીના પ્રભાવ જેસળને સખત નશીયત જેસળની મોહ નીવારક સાચી શુદ્ધિ.

ધન્ય ધન્ય છે સાધવી ધન્ય ધન્ય અવતાર
તાર્યો તોળાંદે મને ધન્ય ધન્ય સતીનાર.

જેસળે સતીને સાચા બાવથી વફા કરવું.

દેખો.

દ્વીતીય અંક સંપૂર્ણ.

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧ લો-સ્થળ, રાજ મહેલ—ચંદ્રસીંહના પીતા જયમલદેવ તથા તેમની રાણી રેણુકાનો પુત્ર મરણ માટે ખેદ. જેસળપર ક્રોધ, બાદ જેસળને પકડવા પોતાના લશ્કર સમેત જવું.

પ્રવેશ ૨ જો-સ્થળ કારાગૃહ—કેદ પકડાયેલા કેદી સરલા દેવી તથા સતીનાપર જેસળના માનીતા સરદાર તેજસીંહનો સીતમ વીરરમણીઓની વીરતા. તેજસીંહ આવેશમાં આવી, છેલ્લે પગથીયે જુલમ કરવા તૈયાર થાય છે. સુધરેલા જેસળનું સતી તોરણ સાથે આવવું, તેજસીંહને રોકવો, ઉદ્ધત તેજસીંહ જેસળને પાણુ સજ્જ આપવા તૈયાર થાય છે. સતીના આપથી કુદરતી તેજસીંહ દાર થવો.

પ્રવેશ ૩ જો-સ્થળ મહારાજજીનું મકાન--સંસારથી તરાત ગયેલ મહારાજ સુખાનંદ એકાંતમાં નીવાસ કરે છે. પલુ નસીબના જોરે વસંતસેના પાછી પધારે છે. અરસપરસ રીસામણાં મનામણાં બાદ ઉભયનું સમજી જવું. બાદ શ્રેયેલા પાપ ધોવા માટે કાશી યાત્રા કરવા જવું, સુધારવા પહેલાં છેવટનો શૃંગાર.

પ્રવેશ ૪ થો-સ્થળ-હરીયો--મોઢરા જવા નીકળેલ તોરલ તથા જ્ઞેશળની હોડી તોફાને ચડેલી નજરે પડે છે. જ્ઞેશળનું ગભરાવું, સતી તેને પાપ પ્રકાશવા કહે છે. પાપીને પાવન કરનારી સતીના કરમાનને માન આપી પોતાના તમામ પાપો પ્રકાશે છે. સતીની અનુકરમ્પાથી પાપ નીવારણ.

પ્રવેશ ૫ મો-સ્થળ-જંગલ--કાશી યાત્રાએ નીકળેલાં ઉભય દંપતી વસંતસેના અને મહારાજ ખીસ્તરા પોટલા બાંધી નીકળે છે. વિકારી વસંતસેના સ્વાર્થ લોભે દ્રવ્ય હરી લેવાના વિચારથી આજ દેકાણે મહારાજને રામચરણ પહોંચાડવા દુરાવ કરે છે. જમાનાની દોકરો બાદ ચાલાક અનેલ સુખાનંદ અંધી જાણ સમજી જાય છે. જાહેર કુસ્તી ને આખરે મહારાજજી માન થાય છે કલે સુખાનંદની તૈયારી અચાનક જ્ઞેશળનું આવી ચડવું. પોતાના લક્ષ્મી પ્રભાવથી વેશ્યાની દુરચુદ્ધિ દુર કરે છે. મહારાજની મુક્તિ. છેવટનું ભજન. બાદ જયમલના સરદાર હાથે જ્ઞેશળ કેદ.

પ્રવેશ ૬ ઠો-સ્થળ-જયમલનો દરબાર--જ્ઞેશળનો ઇન્સાફ. ખુનનો ઇન્સાફ ખુનથીજ પુરો થાય છે. જ્ઞેશળ પોતાની જોલ્લી ઇચ્છા તોરલના દર્શનની જાણાવે છે. સતીનું એમથી ખેંચાઈ

આવવું રાજાને ઉપદેશ આપી પુત્ર મોહ દુર કરાવે છે. રાજા સતીનો ઉપદેશ ગ્રહણ કરી જ્ઞેશાનને ક્ષમા આપે છે. સતી પોતાનું કથન માન્યું. તેથી પ્રસન્ન થઈ રાજા જયમલદેવને તેનો દુમાર ચંદ્રસીંહ સજ્જવન કરી પાછો સોંપે છે. જ્ઞેશાનને હાથે ચંદ્રસીંહ નેમજ સવા-તાનો હસ્તમેળાપ.

હરી ઝં

ધતી સમ્પુર્ણ.

શાંતી ! શાંતી !! શાંતી !!!

ત્રીવેદી મણીશંકર ત્રીભાવન.

શ્રી પરમાત્મને નમઃ
જુદમી જેસળ નાટકનાં ગાયનો.

અંક ૧ લો.

બાળાઓ-સુવધાર—

શ્રી સદચિત સર્વાત્મનઃ બહુ નામી
યાચું વૃષ્ટી ક્ષેમ સુધાની
સ્મરણ ગાંભી સર્વત્ર વ્યાપક સ્વામી
શીશુ શરણાંગત અલ્પજ્ઞ હું પ્રાણી
ધારો ધ્યાન શીખ્ય જાણી
નાટ્ય પંથમાંહી અતી અટવાઈ
કુસંપે લેવાઈ
મતી મુંઝાઈ
અગરેસર બુધીવર નીતીભર ન્યાયધર
ધીમતી શ્રીમતી સકળ સ્થાપી
તિમીર વીહાર યશને પ્રકાશ.
અરીહરી ભાર હુઃખનો ઉથાપી
કૃતીની વરસ ભર ચરણ પ્રતી
સનત સમાજમાં બ્યાપી

બાળાઓ— ગાયન ૨ બું.

સતીઓના ચર્ણે શાની મુનીઓ નમે.
 મુનીઓ નમે મ્હા રૂપિઓ નમે— સતીઓ.
 શીયળ ભુષણની જ્યોત્તી અંગ ચોપાવે.
 પતી શેવામાં જેતું ચિતડું સમે— સતીઓ.
 સતી અનુસુયા દ્વારે ત્રીપુટી ઝુલે.
 સત્યના પ્રભાવે દતાત્રય જન્મે— સતીઓ.
 સાવીત્રી શ્રેય નાથ યમથી બચાવ્યો.
 વટ સાવીત્રી વૃત જગને ગમે— સતીઓ.

બાળડીઓ— ગાયન ૩ બું.

ધૂસ પડે ધરતી તપેરે, વાજે નગારાંની ઝુકરે,
 સધીર તારી બાનમાંરે.
 દાદા બિના કેમ ચાલશેરે, દાદા રતનચંદ હોયરે,
 અમર છોગાં હોયરે—વરરાબા.

સધીર—

વહુલ વીના કેમ ચાલશેરે,
 વહુલ કાળજડાની કોરરે, આંખો કેડું નુરરે
 વરરાબા.

બાળડીઓ—

ધૂસ પડે ધરતી તપેરે,

વસંતસેના—

ગાયન ૪ થું.

હું નાનકડી નાર, નખરે રીઝાવું મારા કંથને.
 ખીલ્યો યોવનનો બહાર, મહેકે રીઝાવું મારા કંથને
 મારે આંગણીયે સુંદર કેવડો, નણુદલ રોજેરોજ માગે
 એરે કેવડીએ મોહો પડોશી, દઉંતો દીલ એનું દાઝે
 હે.....મહેકે.

લટકે ચટકે મોહી રહી છું, તેપર એતો મહેકશે.
 બળીઝળીને કંથ કુબડો, માથે આઢી રોશે
 છોને બળતો રોજ કકળતો, ખુવાર થાતો
 વાટે ઘાટે મળતો— હુંતો નાનકડી.

સુખાનંદ—

ગાયન ૫ મું.

વાવારે ખ્યારી, જોબનવાળી, આવ ઉમંગે
 આવ ઉમંગે અંગે, લેટો ખ્યારી જનન—વાવારે

વસંતસેના—

મુકોને હાથ લોક જોતાએ સ્યામજી.
 હુંતો છું વેશ્યાને આપ સાહુકારજી.

સુખાનંદ—

હોડ એવી વાતો, લેટી હ્યોને જનન—વાવારે.
 નયનાં નચાવી ઘાયલ કર્યો તે.....(૩)

જરા ધીરેથી આવ મારી રંગીલી નાર—વાવારે.
 આવો પ્યારી હે નખરાળી
 વસંતસેના—હું લટકાળી.
 સુખાનંદ—વાહ.... વાવારે.

ગાયન ૬ કું.

તોરલ-સવીતા-સખીઓ—

હરી હું નાદ ગાજે, શુભ રંગરાગ છાજે
 સુખ ધામમાં.
 શુભાશુભ સૌ સાધીએ, જગ જ્યોતીના નામમાં
 —સાખી—

રસનારસ પીવા મળી, શીર નમન ગુરૂ સાર,
 મન બુધ્ધી વાણી વિનય, શુભ ગુણ સજની ધાર.
 દેહ દેવ શોક નીજ સ્વામી સમજીએ
 નાથ પ્રેમ શુભ નામ સાધી કેળવીએ.
 સ્નેહે સુધાપાન સાર્યીએ— હરી ઓં

તોરલ— ગાયન ૭ સું.

સતીયોના આચા ભુષણ શ્રવણ ધરોને
 સજની શાણી.
 કુલીન રીતને સમજી સદાએ શમદમ
 સાધન સજીએ.

કોધ ક્રોધ વિશેષને ત્યાગી, પતિ પ્રભુ ચરણે
નમીએ—સતીયો.

વિનય વિવેક ચિંતામણી સાજી—

નિતી મૌતીક માળ ધરીયે—

નેક ટેકની યુગલ કરોમાં સૌભાગ્યની ચૂકી

રૂડી ધરીયે.....સતીયો.....

શીયળ અંબર શ્રેષ્ઠ સરવથી—સદાચાર સંપત સાધો.

નકામા આ નશ્વર ભુષણ—મનથી સમીયો ત્યાગો—સતીયો—

ગાયન ૮ મું.

વસંતસેના—

મુગ્ધ રંગે હું ઉમંગે ભરી સુંદરી

મદભર નેન સુધા સમ તીરછાં ફેંકતી—

કળી આ રસ છે મધુ—મધુના રંગમાં

રસકસ લ્યો ઝીલાવ લંગ રમી નવરંગમાં

જોતાં પ્રગટે અંગ અનંગની જહાર અતી—મુગ્ધ રંગે—

ગાયન ૯ મું.

વસંતસેના—

પ્રીય તન મનના અધીકારી મુજ મુગટ મણી પીયુ મારા—

તોરણ—વીશમ વિષયને વિષગણો મતી હુષ્ટ તજો શીવ સારા

સાસતીયો—કયાંથી આવી તું ઇર્ષા. ચાલી જા અહીંથી દુષ્ટા.

તોરણ—સમજે ના સ્વામી શીખ શેવની તમારી—

વસંતસેના—થયું રહે છાની બાણી ડાહ્યાં ન થાઓ રાણી—

તોરણ—ચૂપ નકટી નાર નીચ જા મકાને તારા.

સાસતીયો—વાહ ખ્યારી મનોહારી પ્રીય નારી ચાલો બહાલી

વસંતસેના—ચાલો પ્રીયતમ મંડપમાં મારા.

તોરણ—સ્વામી મતી બ્રહ્મ કરો.

સાસતીયો—બસ.

વસંતસેના—જા—પ્રીય તન મનના—

સવીતા— ગાયન ૧૦ સું.

આલી શું વસંત આવી—વાય વાયુની લહેરો

તન મનને સુખાકારી—વાહ સુગંધીત સ્હેરો

પુષ્પ વૃક્ષે કળી ખીલી—મધુ ફરી ફરી ગુંજો

મિષ્ટ પરાગમાં પેસેરે—સમજી શું સજની

અંગ અનંગ સમાયરે—સમજી કે સજની

મદ યોવા છલકાય—આનંદ અવધી પ્રગટાયેરે

સાહેલી રાણી

ગાયન ૧૧ મું.

સવીતા-સખીઓ—

વાહ રસીલી નવેલી જોળન છલકાતી નવેલી.

સવીતા—છંક બની શું આમ ઘેલી-રીખાવો નહીં અલી
આહેલી-

સખીઓ—ઓય લટકો-શો આ મટકો-પ્રીત રીત પ્રેમમાં
ઝુકેલી-

સવીતા—દુભાવો મન માફ આહેલી હું મુગ્યા અજ્ઞાન-
યોવના શું હું જાણું પ્રીત મીઠી આજસ અંગ
પ્રગટતાં સમજશો એ રીત

સખીઓ—પીયુ સંગે લડાવ લેજો-ખુબ રીઝીને રીઝાવજો

સવીતા—વાહ વાહ—

સખીઓ—ઉંહ ઉંહ-રંગમાં રમી લ્યો બહેની ઘેલી-જોળન

સખીઓ—વાહ રસીલી—

સવીતા— ગાયન ૧૨ મું.

સુંદર શામળીયા પ્રીતેથી પ્યારીનું મંગળ કરજો

શાણ્ણા સુંદર સ્વામી અરજી પ્રેમે-હૃદય પ્રીત ધરજો
પ્રીતને પૂરણ નીભાવજો

ચંદ્રસીંહ—પ્રેમના પત્ર પાઠવજો

સવીતા—આણ પ્યારી અધીરી ના કરશો

ચંદ્રસિંહ—સુખ શાન્તી પ્રીય હૃદયે ભરશે

સર્વીતા—પ્રીયકર મહાવર પ્રેમકૃણ પ્રીયાને હશે હશે

કર ધરશે—સુંદર શામળીયા

ચંદ્રસિંહ—પરમ પ્રેમના પાઠ ભણીને

સર્વીતા—રસીકથી બાંધી પ્રીતલપી ધન્ય મુજ સ્વામી

ચંદ્રસિંહ—પ્રેમ નીશાની પ્રીયા પ્રણામ

સર્વીતા—પધારે સ્વામી દર્શન ઝટ દેજો.....વાલમ

વસંતસેના— ગાયન ૧૩ મું.

છેલા નવ નયનો મારો હું નાર નાબુક

કનક કટી આ ન્યાળો હું નાર નાબુક

આ તન મન ધન અરપણ કરીએ

પ્રેમ તણો સુધારો હું વેલ નાબુક

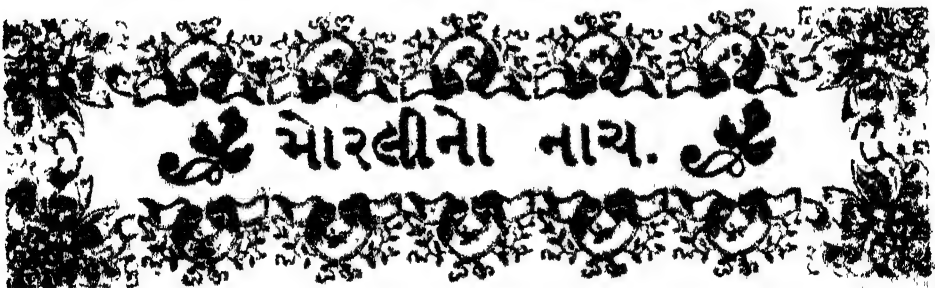
કામકોક પ્રીય પાઠ સજવું પીઠ અનંજ નીવારો

હું નાર નાબુક

આસતીયો— સાખી.

કારી નજરથી ઘાયલ થયો દીલદાર પ્યારી આજ

પ્રેમ રસ પાન રેલી શાન્તી જીવરને દે તું આજ

તોરલ—

સાખી ૧૪

શીરમણી નવ આબ્યા—ધ્યાન ધારી રહી હું.
 પ્રહર નીશા વીતી—ચિત અસ્થીર થાતું.
 દક્ષીણ પ્રગ ફરકે—ચંદ્રીકા સ્યામ ભાસે,
 પતી વીણ અતી બ્યાકુળ—પ્રાણ વેશ્યા અવાસે.

તોરલ—

ગાયન ૧૫ સું.

રક્ષા કરજો ગીરીધર સ્યામ શામળીઆ કડં વિનંતી
 દેવ દયા ધારી નાથ બચાવો ચરણે હું નમું હારે—
 દેવને અમૃત દીધું છે બચાવ્યા કુન્તા કુંભારે
 દ્રોપદીની ધરી રક્ષા પુરી ચીર ભીડ ભાગી.

સાખી.

વાસકીની બાળ પાતાળે જઈ કરગરી
 ઝેર હળાહળ જાય પાન્ડુ મૃત જીવન ધરે
 બહાલાજી સમય જાય હાંસી-હરી હું થાય
 માડું સૌભાગ્ય જાય સર્વ લુટાયું શ્રીહરિ

સાસતીયો—

ગાયન ૧૬ સું.

સાચી કમાણી કરી તોળાંદે સાચી કમાણી કરી
 ધન્ય ભાગ્ય માનું હું માડું સુશીલ પ્રેમદા મળી
 ગોલોકની સાથે વૈકુંઠ સહેજે આબ્યું મળી
 કરતુરી કેશર ચંદન સહ કર્પુ રસરંગે ભળી

તોળાંદે

પૂર્વે જનમના પૂન્ય પ્રગટથી પયમાં સાકર મળી
સાસત સેવે પ્રભુ પદ પ્રીતે તન મન શુદ્ધ કરી
તોળાંદે

વસંતસેના—

ગાયન ૧૭ મું.

ચાલો ચાલો સ્વામીજીરે માણો મજા બહાલાજીરે
મારી પાદુ કાઢો આટો.

સધીર—મુચ્ચો મારી મા

સતાવો લાવો લાવો મુંડી મારી લાવો

લુચ્ચા ઓ મુસઢંડા તું સાધુડા

મુખાનંદ—જરે જરે પાગલ અહિંથી જત તું

વસંતસેના—બહાલાજી શેઠ લુલા પડ્યા ક્યાંથી

સધીર—આ તારો બાપ અહિં લાગ્યો પટાવી

વસંતસેના—ચલકટ અહિંથી પાજી મુજી ગીવો જ

મરાઠી સાખી ૧૮ મી.

સવીતા—ક્યાં મુજ મન વિસરામ મિષ્ટ જર ક્યાં મુજ

શગી સુભાગી

મત ગયંદ પદ હું અટવાતી, ઇંદીવર રહી અસાગી

મહા ભય ભાગી, હારે હારે થઈ હણે પાપી.

ટ્રોપ-ટેન્ડો.

અંક ૧ લો સમાપ્ત.

અંક બીજો.

લૂંટારો-જેશળ— ગાયન ૧૯ સું.

સૌ રણુધીરો થઈને સજો શુરવીરો દ્યો હાથ હથીયાર.
 રીયુને દગલા જળરજંગે પ્રબળ બળથી બહાદુર નર.
 દુસ્મનને મારી કાર, વર્તાવો હાહાકાર,
 બન્યા બાયલા દુસ્મન થઈ લાચાર.
 નમતા બહાદુર નર લુટીયે માલ.
 થઈએ નિહાલ, સદા અમન કરીયે ચમન
 પીને ખુબ લાલ રંગ.

જેશળ— ગાયન ૨૦ સું.

કાપું છુંડું આ સમશેરે દુષ્ટને
 શોધીને બાંધીને લાવું પૃથ્વી બાંધી પડ.
 ગયો નીચ કરી છળ પાપી જો તું સુજ બળ
 તેજથી વીંદાડું લાણુ જાને માડું.
 ઘડ રજળાવું કપટ અપટ દુષ્ટ ગયો કરી ચમથી
 વેર આળ ઉલરાય રોમ રોમ લાગી લ્હાય
 પાપીને સંહાડું દુષ્ટને છુંદાવું ચર્મને ઉતાડું.
 પુરો સતાવું રીખાવું ત્રાસ આપી કાપું

સાક્ષતીયો— ગાયન ૨૧ મું.

નામ નારાયણ સ્નેહે સમરજો.
 બહુ સુતો ઉઠ ઉઠ હવેતો
 મુઠ જરા જો અવસર કાં ખો
 કાચના કુંપા સમી તારી કાચા ક્ષણ ભંગુર છે
 જીવાની એ દીવાની છે વરશા નદીનું પુર છે
 સઘળા મુખો સંસારના જળ ઝાંઝવાનાં જરૂર છે
 મેં મેં કરે શીદ મનુષ્ય મેંઢા કાળ વડે શીર કુરછે.

ગાયન ૨૨ મું.

જમાત-અખંડાનંદ—

નારાયણ ગુણ ગાવો સાચા સંતો
 જ્ઞાનથી ધ્યાન લગાવોરે
 આ તન ધન સૌ ભય ભર ત્યાગી
 કીર્તન ધુન જગાવોરે
 માન મોહ મદ ગર્વ દુષ્ટને સૌને દુર હઠાવોરે
 હરી ચરણમાં સુરતા સાધી નામ નિરંજન જગાવોરે

તોરણ— ગાયન ૨૩ મું.

વિભુ વિશ્વ દયાળ શ્રીધરરે નોધારના આધાર
 સંતોને રહેજે તારનાર સતીયોના પ્રભુ સાદ્યકાર

મધ્ય ક્ષીર નૌકા કુબે દુઃખ દેણ વાયુ વાયે.
તારો ઉગારો દીનબાળ લેજે શીયળની સંભાળ
કર્મ ધર્મ સંકટ આબ્યું આપત ધન વાદળ છાંયું.
હોરી હરી છે તારે હાથ હરજીરે પત રાખનાર —

આણુંદળ—

ગાયન ૨૪ સું.

ચેલા મારા જૈરી તારી—સીધી ડાહી.
લોળી લાલી—જૈરી તારી.

સુખાનંદ—અંદર જેવો સમજે મુંજને
નાચ નચાવે, લપ્પડ મારે

આણુંદળ—જૈરી તારી
ચાલો જઈએ

સુખાનંદ—ઉંહુ, ના, ના, ઘરભરની કરશે પાયમાલી

આણુંદળ—મેટા સુખાનંદ, ઉસ્તાદની ચાલાકી
જેતું આજળ.

સુખાનંદ—હાય જાય સૌ લુંટાય છે
કમળત મારે માર, મારું લાત
એક, બે ત્રણ ચાર પાંચ છ સાત.
મારું લાત.

આણુંદળ—ચેલા મારા જૈરી તારી.

કંચનીઓ—

ગાયન ૨૫ સું.

તાજ રાજ શીર છાજેરે—ધીર વીર મહારાણી.
 સૌ પ્રજા સદા ગુણ ગાતીરે—શુરવીર મહારાણી.
 ધર્મો ધરતી ધારી ન્યાઈ છો—દેવી જન મન
 રંજન કરાણીરે—ધન ધન મહારાણી.
 સખળ શત્રુ દળ દમન કરી જગે
 યશ પ્રકાશ દશ દશ પામીરે—શુરવીર મહારાણી—

સુખાનંદ—

ગાયન ૨૬ સું.

ભાઈ બન્યા બંદાતો નગરશેઠ—વાહ વાહ
 કરે કુબેર લંડારી ઘેર વેઠ—વાહ વાહ
 બન્યા રાજા મહારાજા ભાઈ ભાઈ વાહ વાહ—ભાઈ
 થઈ ગયા આજ નવલશા જામે શાખ જેવી રેંટીયા
 વાડી લાડી રૂડી લાવીશું બેડી
 બારા ઘોડાની લેશું ગાડી

બસ.

દેશ દેશમાં નામ કરીશું.

ફક્કડ થઈ અદ્ધર પગ ધરશું—ચટ—ચટ—ચટ.

સર્વ—

ગાયન ૨૭ સું.

સદગુરૂ મળીઆ મનના સંશય ટળીયા
 સર્વ ભવ ભય ભ્રમણા ભાગી ભુજોરે
 દેહ બંદુકડીને કર્મ પલ્લીતો, ગુરૂજ્ઞાન ગંઢાલીયું વાગી.

સાચા સંતો સુખે સાચારે લડશે.
 સૌ કાયર થતાં લાગીશું.
 ચૈત અચૈતન ચૈતન સધળે
 દોડે શું અંધ અલાગીશું.
 ગુફના પ્રતાપે બોલ્યાં તોળાંદે.
 અમને હહેયું ઘણેરી લાગીશું—સદગુરુ.

તોરણ—

ગાયન ૨૮ મું.

જોશળ કરી લે વિચાર, માથે જમ કેસ માર
 સ્વપ્ના જેવો સંસાર તોળાંદે કરે છે પાકાર
 આવોને જોશળ રાય આપણ મળીએ
 ખરા સંત હોય ત્યાં જઈ લળીએ
 આ ભવ આવીએ અવતાર
 માથે સદગુરુ ધાર જતવું ધણીને દરબાર
 બેઠલી ઉતારે ભવપાર—આવોને.
 મોતી એરણમાં ચોરાય માથે ઘણુ કેસ ધાય
 ફૂટે ફટકીયાં કહેવાય સાચાની ખરે ખબરો થાય
 નવલખ કોથળીયો બંધાય ત્યારે ગાંધીડો કહેવાય
 હીરા માણેક હાટે વેચાય તેના મોલ મોંઘા થાય
 આવોને.

નીત્ય નીત્ય ઉઠી નાચા જાય કોયલા ઉજળા ન થાય
એટો ગુણીકાનો તે તો બાપ કેને કહેવા જાય

આવોને..

દેખા દેખી કરવા ને જાય એ નર અધુરીયા કહેવાય
હાથમાં દીવો લઈને છતી આંખે કુવે પડવા જાય
એ વિચાર જગની વાણી સતી તોળાંદે ગાય

આવોને

અંક બીજો સમાપ્ત.

અંક ત્રીજો.

રૈણુકા—

ગાયન ૨૬ મું.

ખજુ અલી બાઈ ગમે ન કાંઈ મને ચંદ્ર વિના—
મતી નથી ગણી કરતી વૃથા ચિત્ત ચીંતા ભરતી
વિયોગે સુત વીણુ જીવ મારો કલપાય સદા

સખી—શ્રીમંત રાણીબા શાન્તી ધારો ત્યાગી તન બ્રાંતી.
યુવરાજ આજ વિદ્યોકયો સ્વપ્નમાં માતા ભેટયો.

રૈણુકા—માનતું ના મન બહેની દ્રગ નીજ દક્ષીણ કરકે
છં સદા.

જોસણ—

ગાયન ૩૦ સું.

સજી લે જીવ જ્યોતી સુખધામ.

કાયા આ તારી કાચી—તેના પર રહે તો રાચી.

સાચી સગાઈ અલીરામ—સજી લે.

મોંઘો માનવ દેહ આ—આવે નહિ જો જાય.

કાયા સુધા ઢળી જશે—પસ્તાવો રહી જશે

નામ પુરૂષોત્તમ ગાતાં—તન મનમાં સંકટ જાતાં.

મજશે મોક્ષ સુધામ—સજી લે.

સાખી

પ્રગટ જ્ઞાન જ્યોતી થતાં તીમીર ધન મન જાય

કામ ક્રોધ મદ મારતાં અંતે સુખડ સજાય

લક્ષ્મીવર ધનશ્યામ—સજી લે.

વસંતસેના—

ગાયન ૩૧ સું.

પ્રાણના આધાર મહારા આણુંદજી લાલ

સુખાનંદ—ખ્યારી તીરછી નજરીયા ન માર

ભુલ્યો ખાંકી બ્રહ્મટીમાં લાન

વસંતસેના—રેલો રંગ આજ જોગીરાજ

નવશેર મુકતા માળને જડીત હીરા હાર

ઝીક ભરી સાડી સરસ કંચન કંકણ સાર

લાવો ખ્યારા સુખ ક્યારા રીઝાવો દીલદાર

સુખાનંદ—વાહ જની સુજની સજવું શુંગાર

તોરલ—

ગાયન ૩૨ મું.

પાપ તારૂં પ્રકાશ જાહેન પાપ તારૂં પ્રકાશ

તારી બેડલીને ખુડવા નહિ દઈ જાહેનરે તોળાંદે કહે છે

જેસળ—હરણ હણ્યાં લખચાર તોરલદે હરણ હણ્યાં લખચાર
કંઈક વનનાં મૃગલા મારીયા તોળાંદેરે જેસળ કહે છે

તોરલ—કર્મ તારાં સંભાળ જાહેન ધર્મ તારો સંભાળરે
તારી બેડલીને

જેસળ—લુટી કુંવારી જાન સતી નારી લુટી કુંવારી જાનરે
સાત વીસ મોડખંધ મારીયા તોળાંદેરે જેસળ કહે છે

તોરલ—ધર્મ તારો સંભાળ જાહેન ધર્મ તારો સંભાળરે
તારી બેડલીને ખુડવા નહિ દઈ

જેસળ—તોડી સરોવર પાળ સતી નારી તોડી સરોવર
પાળરે

બેન ભાણેજને દુભવ્યાં તોળાંદેરે જેસળ કહે છે.

તોરલ—કંઈક પરમાર્થ કર જાહેનરે કંઈક પરમાર્થી કરે
તારી બેડલીને

જેસળ—માથાના જેટલા વાળ સતી નારી માથાના જેટલા
વાળરે

એટલાં કુકર્મો મેં કર્યાં તોળાંદેરે જેસળ કહે છે

તોરણ—પાપ તારૂં પ્રકાશ જાહેર પાપ તારૂં પ્રકાશેરે
તારી બેડલીને—

જેશળ—વિનંદ જેસળરાય સતીને વિનંદે જેશળ રાયરે
સતી નારી ભવ પાર ઉતારે-ઉતારે.

તોરણ—તારી બેડલીને.....

ગાયન ૩૩ મું.

કાયા માયા કોઈની ના થઈ કહી મરતા મારી મારી
સત્યુગમાં હરીશ્ચંદ્ર મુરખ જેણે સત્યની ટેક ધરી
સત્ય સત્યને કારણ જેણે કાયા નીચી કરી.
ત્રેતામાં રાવણ લડાવ જેણે રામથી હામ કરી
લાખ પુત્ર સવાલાખ જમાઈ જળાંજળી નહિ મળી
દ્વાપરમાં દુર્યોધન રાજ જેણે દશ દીશ જીત કરી
પડ્યા વીણ પાણી રણ ઉપર પાણી પાણી કરી
યૌવન ધન જન નહિ કોઈનાં શીદ મગરૂખી ભરી
કાળ કરાળ કૃતાંત કરડશે ઝેરી દાંતે કરી—

અંક ત્રીજો સમાપ્ત.

જાહેર ખબર.

નીચે દર્શાવેલા નાટકનાં ગાયનાના ઓપેરેટા રોકડી :
અમારી શ્રી 'સરસ્વતી નાટક સમાજ' નો જ્યાં જ્યાં મુકામ હશે
ત્યાંની ઓફીસમાંથી મળશે.

૧ અદલ ઇન્સાફ	૦—
૨ લક્ષ્મી વિજય	૦—
૩ કીશોરસીંહ...	૦—
૪ જુહાપી જોસણ	૦—
૫ કુસુમાવતી	૦—
૬ તુગરો માપ...	૦—૨—૦
૭ સૌભાગ્યવતી	૦—૨—૦
૮ ભક્તરાજ બોહાણો	૦—૨—૦
૯ સરસ્વતીચંદ્ર	૦—૨—૦
૧૦ તુળસીદાસ...	૦—૨—૦
૧૧ અભિમન્યુનો ચક્રાવો	૦—૨—૦
૧૨ લલિત મુખા	૦—૨—૦
૧૩ પારસમણી...	૦—૨—૦
૧૪ જુહાપી જલ્લીમ	૦—૨—૦
૧૫ નવલ ગંગા...	૦—૨—૦
૧૬ મયુરધ્વજ	૦—૨—૦
૧૭ ઓખા હરણ	૦—૨—૦

માલિક,

શ્રી સરસ્વતી નાટક સમાજ.

